

**Jean Philippe
Patrick Fort**

ZIDANE'I KAKS ELU

Inglise keelest tõlkinud Aet Süvari

Originaali tiitel:
Jean Philippe, Patrick Fort
Les deux vies de Zidane
Archipoche, 2017

Toimetanud Siiri Soidro
Kujundanud Villu Koskaru

Käesoleva tõlke aluseks on täiendatud väljaanne raamatutest „Zidane, le roi modeste” (L’Archipel, 2002) ja „Zidane, de Yazid à Zizou” (L’Archipel, 2006).

Copyright © L’Archipel, 2002, 2006
Copyright © Archipoche, 2017 (täiendatud väljaanne)

Tõlge eesti keelde © Aet Süvari ja Tänapäev, 2020

ISBN 978-9949-85-808-8
Trükitud OÜ Greif trükikojas

Jean Varraud' mälestuseks – tema abi ja innustuseta
ei oleks see raamat kunagi sündinud.

Pühendus

Zinedine Zidane on üks oma aja suurimaid jalgpallureid.

See on juba piisav põhjus, miks teda imetleda. Ent minu jaoks on ta midagi veel enam. Õppisin teda armastama nende nelja aasta jooksul, mis me koos Madridi Realis veetsime, kuigi ta meeldis mulle juba varem. Meie sõprus on üks suurimaid kingitusi, mida jalgpall on mulle andnud. Lisaks on ta olnud minu liitlane ülemaailmses võitluses inimlike väärtuste kaitsmisel.

Selles matšis, mida nimetatakse eluks, on ta minu meeskonnakaaslane ja sõber.

Ronaldo Luís Nazário de Lima
ehk RONALDO

SISUKORD

Eessõna 9

1. Lapsepõlvemäng 13
2. Unistajate meeskond 26
3. 16 aastat, 10 kuud ja 27 päeva 45
4. Teistega ühes taktis 62
5. Zizou 79
6. Vana daami lemmiklaps 96
7. Kohtumine ülejäanud maailmaga 112
8. Kaks väravat, mis muutsid terve elu 127
9. 2000. aasta parim mängija 145
10. Superstaaride galaktika 162
11. Maailma parim mängija saab aina paremaks 178
12. Uskumatu tagasitulek 198
13. Aeg lahkuda 221
14. Viimane väljakutse 233
15. Lõks 255
16. Üleminek 269

Zinedine Zidane'i mängijakarjäär 288

EESSÕNA

Viis tuhat inimest. Seda on rohkem, kui võib leida mõnelt AS Cannes'i kõrgliigamängult nende Stade Coubertini staadionil La Bocca linnajaos. Seda on õige pisut vähem kui Marseille' La Castellane'i linnaosa elanikke.

Viis tuhat inimest – nii palju oli hinnanguliselt pealtvaatajaid, kes olid kogunenud 2016. aasta 5. jaanuaril Madridi Reali põhimeeskonna treeningule. Hispaania riigipüha kolmekuningapäeva eelöhtul peetud trenn oli aasta ainuke, mis oli publikule avatud. Kuid veel tähtsam – see oli esimene, mida juhatas Zinedine Zidane.

Päev pärast Rafael Beníteze asemel ametisse nimetamist paistis, et Madridi Realis numbriga 5 särki kandnud endine mängija on uude ametisse juba silmanähtavalt sisse elanud, kuigi kümme aastat varem mängijakarjääri lõpetades oli ta selle töö suhtes äärmiselt skeptisist väljendanud. Lõpuks oli temast siiski saanud treener, kes ei kanna enam numbriga särki, ent võtab oma õlule selle asemel arvukalt kohustusi.

Treeneritööd oli ta küll teinud juba kaks ja pool aastat, kuid mitte sellise avalikkuse tähelepanu all. Nüüd oli tema juhtida aga maailma kõige edukama – UEFA kirjade järgi ka Barcelonast ja Müncheni Bayernist parema – ja kõige rikkama klubi esindusmeeskond.

Jalgpall pole enam ammu lihtsalt sport; see on hiigelsuur turg, eraldi majandussektor, vaatamänguline elamus kõrgustesse küündivate vaatajaarvudega, ning kirglike arutelude teema. Mitte igaüks ei mängi jalgpalli, küll aga räägivad sellest kõik, eriti Hispaanias.

Näiteks, kaks päeva pärast Barça allajäämist Realile ja 39-mängulise võiduseeria katkemist vallutas jalgpallijutt isegi Barcelona Las Ramblase ühes otsas asuva luksusliku Majesticu hotelli koridorid ja salongid. Selle katuseterrassil osutas hotelli prantslasest peadirektor Pascal Billard FC Barcelona koduks olevale Camp Nou staadionile ning selgitas, et seal oli jalgpalli peaaegu võimatu vältida. 2016. aasta aprilli alguses oli Madridi uue peatreeneri nimi kõigi, sealhulgas Reali rivaali Barcelona huulil. Äsja oma esimese Clásico* võitnud treener oli kuulus. Veel enam – temast peeti lugu.

Maailmas, kus kiring on nii tähtis, oli Zidane kütkestav ... ja võis müügiarvud taevasse viia. Madridi Reali poodides oli Zidane'i nime ja kunagise mängijanimbriga 5 särk endiselt minev kaup.

Kümme aastat pärast jalgpallisaabaste varna riputamist oli algaja treener elustanud mälestuse oma hiilgeajast – geniaalsest söödujagajast ja väravalööjast, kes oli olnud elegantne ja osav, edukas ja kuulus. Õhin, millega talle tollel jaanuaripäeval tähelepanu pöörati, andis tunnistust sellest, mida publik salamisi näha lootis: toda kunagist mängijat. Ka treeningu ajal kaamerapilti püütud kerge pallipuude korjas veebis sadu tuhandeid vaatamisi. Tehnika, millega ta ühe ametliku mängu ajal ootamatult väljaku äärel palli peatas, tõi kaasa pealtvaatajate aplausi ja aegluubis kordused telepildis.

Ent too mängija ei tulnud enam tagasi. Kui tema stiili ka väljakul näha oli, väljendus see üksnes tema meeskonna liikumises.

Ta pole küll enam ise mängija, aga treenerina on ta jätkuvalt mängujuht. Ta teab, millised seadused valitsevad spordis ja sellel turul. Ta teeb oma tööd, arvestades riskidega, mida uus amet kaasa toob. Iga võit annab hingetõmbeaega, iga kaotusega kaasneb uus väljakutse.

* Clásicoks nimetatakse Hispaanias Madridi Reali ja FC Barcelona vahelisi jalgpallimänge – tõlkija märkus.

Madrid, Valdebebase treeningkeskus. Aitab väsitavatest harjutustest. Nüüd on aeg mängida.

„Tulge, lõbutseme nüüd ka natuke!” Tema treeneritöös on hinge. Kui temast mängija sai, oli ta alles laps ja nüüd täismehena pole ta seda noorusliku süütuse energiat kaotanud.

Treeneriks saades oli ta kahtlemata täiskasvanud mees, nelja poisi isa, kes järgib ise sageli tegudes ja mõtetes omaenese isa. Ta teab, millist pingutust ja ohverdusi tippспорт nõuab. Ent ta mõistab ka ääretut rõõmu, mida see mäng võib kaasa tuua – täpselt nagu elugi.

LAPSEPÖLVEMÄNG

Väljas oli külm. Oli 1953. aasta talv Saint-Denis's. Ammi Smaïl Zidane oli hiljuti lahkunud kodusest Kabylieist, kus ta oli leiba teeninud põllutöölisena. Ta oli tulnud ehitustööliseks Pariisi eeslinna, kaugele kodukülalt Aguemoune'ist Alžeeria mägedes, kus peamine majandusharu oli põllumajandus, eriti oliivikasvatus. Smaïli igapäevaelu oli kurnavalt raske. Kodutuna magas ta vahel ehitusplatsil kokku klopsitud varjualustes, kus külm näpistama pääses. Niisugune elu kestis kolm aastat ja neelas tema nooruse. Aga ta rühkis edasi.

Kümme aastat hiljem lõi Smaïl koos samuti Kabylieist pärit Malikaga perekonna, kellega koliti kõigepealt Pariisi ja seejärel Marseille'sse. Naine sünnitas talle viis last. Kõigepealt kolm poega, 1963. aastal Madjidi, 1965. aastal Faridi, 1967. aastal Noureddine'i ja siis, 1969. aastal tütre Lila.

Pere noorim võsu saabus siia ilma 1972. aasta 23. juunil. Talle pandi nimeks Zinedine. Toona elas perekond Marseille'st põhja pool asuva La Castellane'i elamurajooni ühes korteris. Laps magas samas toas Madjidiga, keda tunti ka Djamedi nime all.

Kui Zinedine sai piisavalt vanaks, et ise selle üle otsustada, soovis ta, et teda kutsutaks keskmise nime järgi Yazidiks, ja nii teda ka hüüti. Nagu pesamuna puhul tavaline, oli ka tema perekonna lemmik. Mõnikord jäi ta magama, jalgpall kaisus. Elavaloomulise lapsena suhtus ta jalgpallimängu suure kirega. Nagu paljudes maailma töölisklassi linnaosades, keerles ka La Castellane'is paljude laste elu palli ümber. Jalgpall oli neile nii peamine tegevus kui ka kinnisidee.

Elamurajoon, kus Yazid üles kasvas, oli võrdlemisi uus ja raskused olid seal kõigile tuttavad. Sedavõrd hapras sotsiaalses keskkonnas valitses suur risk halva mõju alla sattuda. Ema valvsa silma all ja alatasa vendadest ümbritsetuna veetis Yazid pärast kooli tunde Place de la Tartane'il palli mängides.

Kui lapsed selle vallutasid, meenutas piklik kandiline betoonplats väljavenitatud jalgpalliväljakut, mis oli igast küljest hoonetega piiratud. Yazidi kodu, kortermaja G, asus ühe värava juures. Just seal lihvis ta täiuslikkuseni oma jalgade tööd, sageli koos Nouredine'iga. Jalgpallis oli ta erakordselt andekas. Kui ta parasjagu palli ei mänginud, jagus tal aega nii õe narrimiseks, kellega ta tegelikult väga hästi läbi sai, kui ka üksikuteks koolikülastusteks. Koolis oli ta tormakas ja tuline. Tal oli vaja energiat kuskile suunata, mängida ja suhelda. Väljakul oli tal keeruline end rünnakule tormamast hoida ja samamoodi oli tal eakaaslaste seltsis end raske tagasi hoida, et mitte tiimikaaslasele appi tõtata.

Minema saadetud! Koju saadetud. Tol päeval oli Yazid pidanud varakult koju tulema, sest ta oli koolis tiimikaaslase eest välja astunud. Sedasorti impulsiivsus oli vastuolus tema isa tasakaalukusega. Rahuliku ja suuremeelse mehena oli ta endast kõik andnud, et lapsed saaksid hea hariduse ja et nendesse süstitaks õigeid põhimõtteid.

Smaïl töötas kaubanduskeskuses, kus tal tuli täita mitmesuguseid ülesandeid. Kui ta parasjagu tööl ei viibinud, aitas ta Malikal lapsi vaadata, sealhulgas muidugi pere noorimat, kellel paistis kohati olevat tõelist jalgpalluriannet.

Mängust sai tasapisi sport. Place de la Tartane'ile järgnesid päris jalgpalliväljakud. Siis sai spordist võistlus; kokku klapitatud mänguvormi asemele tuli La Castellane'i Association Sportive de Foresta klubisärk. Pärast seda tuli Saint-Henri Union Sportive'i oma ja siis juba Marseille' põhjapoolsete eeslinnade lähedal asuva peamiselt töölisklassist elanikkonnaga Septèmes-les-Vallonsi linnakese Sports Olympiques'i klubi särk. Vaesus oli seal tavaline. Jalgpall pakkus põnevust ja odavat unustust.

Kõigis nendes klubides märgati ja imetleti nagu Place de la Tartane'ilgi nii Yazidi liikumistehnikat kui ka pallivaldamist, samuti tema entusiasmi ja võidutahet.

Cannes, 1984. Noored mängijad alustasid uue semestriga mõni päev enne kooliaasta algust. Stade Maurice Chevalier' staadionil korraldas Association Sportive de Cannes kümnendat korda alla 13-aastaste mängijate jalgpalliturniiri. Cannes'i fänniklubi endise presidendi järgi nimetatud Claude Roux' nimelistest võistlustest võttis osa kuus meeskonda, sealhulgas üks kohalik klubi. Pallurid, kes mängisid alla 13-aastaste seas esimest korda, olid kokku tulnud Provence'ist, Vari ja Alpi piirkonnast, Côte d'Azurist ja Rhône-Durance'ist.

Provence'i mängijad saabusid laupäeval, päev enne turniiri algust. Üks neist, Gilles Boix, tegi endale treeningu ajal viga. Järgmisel päeval jõudsid kohale tema vanemad. Kui Gilles enne Côte d'Azuriga kohtumise algust mängueelset soojendust tegi, nägi isa, et pojal on raske. Gilles krimpsutas nägu, ilmselgelt oli tal valus. Ja aina valusamaks läks. Ent poiss tahtis mängida. Isa keelas selle ära, kõigepealt tuli poeg arsti juurde viia. Jalgpalliskaut *monsieur* Jean Varraud pakkus, et ta võib nad viia oma autoga läheduses asuvasse Clinique des Mimosasesse, kus tal oli tuttav arst. Isa oli nõus. Gilles'il ei jäänud muud üle, kui isa pealekäimisele alistuda ja lahkuda. Teda asendas mängija särginumbriga 13 ja matš võis alata.

Jean lahkus staadionilt. Ta sõidutas isa ja poja oma vana Citroën LN-iga kliinikusse. Diagnoos oli tõsine: randmeluu

murd. Kui nad Stade Chevalier'le tagasi jõudsid, oli mäng juba lõppenud. Skaut oli jäänud ilma võimalusest lootustandvaid noori mängijaid näha, ent oli leidnud sõbra, Fernand Boix, kes oli tänulik lahke ja küsimata osutatud abi eest.

Kaks aastat ja kolm kuud hiljem kogunes 30 alla 15-aastaste vanuseklassi kuuluvat mängijat jõuluvaheajal Aix-en-Provence'i kehalise kasvatuse ja spordi piirkonnakeskuse treeninglaagrisse, et valida järgmise aasta kevadisteks liigaülesteks katseteks välja 18 mängijat.

Kaks esimest päeva kulusid katsetele. Kolmandal peeti kahe kursantide meeskonna vahel mäng. Jean Varraud oli kavatse- nud mängul jälgida paljulubavat Cagnes-sur-Meri ründajat Fabrice Monachinot, kuid toda ei valitud meeskonda. Jean otsustas aga oma autole siiski hääled sisse lüüa. *Monsieur* Boix, kes töötas Septèmes'is treenerina, läks temaga kaasa. Neil oli hea meel teineteist taas näha ja nad vaatasid mängu kõrvuti istudes.

Varraud küsis mängija kohta, kes asendas Monachinod. Fernand tundis teda hästi, sest too oli tulnud tema koduklubist. Noore mängija treener Robert Centenero oli temast rääkinud ka klubi presidendile Roger de Planole. Nad olid sellele Saint-Henris mänginud paljulubavale noorukile uut väljundit pak- kunud, kus oma Place de la Tartane'il omandatud oskusi edasi arendada. Perekonna valvsa ja armastava pilgu all oli ta küll alati viimane betoonplatsilt lahkuja olnud, kuid polnud säärast osavust veel kruusa- ja muruväljakutel saavutanud.

„Tema asendaski Cannes'is minu poissi. Zidane. Kas te ei mäleta? Number 13?”

Jah, tõepoolest. Jean Varraud'le hakkas midagi meenuma. Võib-olla tema kehakuju? Igal juhul, ta ei kahetsenud kohale tulemist. Kuigi noormees mängis enda jaoks harjumatu- tel positsioonidel – esimese kolmandiku vasakul äärel ja kol- manda kolmandiku vabakaitsja koha peal –, oli see valges sär- gis poiss, kes ainult kaks kolmandikku mängust kaasa tegi, talle

otsekohe meeldima hakanud. Tal olid erakordsed pallipuuted ja mängulugemise oskus. Iga tema liigutus oli väljapeetud, stiilne. Varraud tahtis tema kohta rohkem teada saada.

Zidane. Isegi Marseille's ei olnud see nimi eriti tuntud, kui välja arvata 16. *arrondissement*, Castellane'i piirkond ning Saint-Henri ja Septèmes'i klubi, kus Zidane oma esimesed ametlikud kohtumised pidas. Korralike joontega tähistatud väljakutel, kohtunikega ja logoga mänguvormides. Cannes'is peetud turniirist saadik oli ta kasvanud. Ja arenenud. Ta oli 14-aastane, kuid juba tehniliselt silmapaistev. Skaudid ei paistnud tema vastu aga huvi tundvat. Neis mõnes treeninglaagris või mängus, kuhu teda oli kutsutud, polnud ta kõige paremat esitust teinud.

Roux'-nimelistel võistlustel, kus ta tuli Côte d'Azuri vastu platsile ründava poolkaitsjana, oli ta kõigis teistes mängudes tegutsenud kastist kasti mängiva keskväljamehena, mis oli peädinud väravaga Rhône-Durance'ile ja seejärel trofeega, kui nad purustasid finaalis AS Cannes'i 7 : 1.

Turniiri lõpus polnud Zidane üks neist, kes figureerisid Provençali treeneri meeskonna nimekirja eesotsas. Treeneri nägemuses oli kümme üheteistkümnest eelistatud algkoosseisu kohast täidetud, ent selle viimase, selle number 8 kohta mängiva kastist kasti keskväljamehe puhul oli tal veel kõhk-lusi. Zidane'iga konkureeris sellele kohale üks teine Septèmes'i mängija, Gilles Manno, keda treener kippus pisut eelistama. Pärast turniiri hinnati Zidane'i „pisut pettumust valmistavaks, eriti tema omadusi arvestades. Ta mängis natuke loiult. Oma ressursside, tehniliste oskuste ja mängulugemise juures peaks ta kindlasti enamaks suuteline olema”.

Sellest hoolimata oli Saint-Henri alla 9-aastaste võistkonna treener Robert Signoret tema „ressursse” tähele pannud. 1998. aasta juulis meenutas Robert Centenero, kes oli Yazidi Septèmes'i SO-sse toonud, intervjuus ajakirjale Le SeptéMois, et „tegemist oli olnud jõulisema isiksusega kui enamik tema meeskonnakaaslasi”.